

DIFTONGINREDUKTIO OULULAISNUORTEN PUHEKIELESSÄ

Suomen kielen
kandidaatintutkielma
Oulun yliopisto
12.1.2018

Päivi Tolonen

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkimusaihe	1
1.2. Diftonginreduktio	2
1.3. Tutkimusaineisto ja informantit	4
2. TEORIAT JA METODIT	6
2.1. Sosiolingvistiikka tieteenalana	6
2.2. Nuoret sosiolingvistisen tutkimuksen kohteena	7
2.3. Metodit	9
3. ANALYYSI	10
3.1. Tarkastelun kohteena olevat diftongit	10
3.2. Diftongin <i>Ai</i> redusoituminen	10
3.2.1. <i>ai</i> -diftongin redusoituminen	10
3.2.2. <i>äi</i> -diftongin redusoituminen	14
3.3. Diftongin <i>Oi</i> redusoituminen	16
3.3.1. <i>oi</i> -diftongin redusoituminen	16
3.3.2. <i>öi</i> -diftongin redusoituminen	18
3.4. Diftongin <i>AU</i> redusoituminen	19
3.4.1. <i>au</i> -diftongin redusoituminen	19
3.4.2. <i>äy</i> -diftongin redusoituminen	21
3.5. <i>eu</i> -diftongin redusoituminen	22
3.6. Muut diftongit	22
3.7. Kokoavia huomioita aineistosta	22
4. PÄÄTÄNTÖ	27
5. LÄHTEET	29
LIITE	

JOHDANTO

1.1. Tutkimusaihe

Tutkin tässä kandidaatintutkielmassani oululaisten nuorten puhekieltä ja siinä esiintyvää diftonginreduktiota. Harri Mantila toteaa Oulun seudun diftonginreduktiota koskevien tietojen olevan ristiriitaisia (Mantila & Pääkkönen 2010: 86–87). Lauri Kettusen murrekartastossa heikkoa reduktiota on merkitty vain Oulun seudun itäisimpiin osiin (Kettunen 1940a: kartta 158). Samoilla linjoilla on Matti Pääkkönen Oulun seudun murrekirjassaan (1994: 298), jossa hän toteaa, että reduktio Oulun seudun itäosissakin on niin lievää, että se on jätetty merkitsemättä. Mantilan ja Pääkkösen (2010: 87) mukaan diftonginreduktiota ei ole merkitty myöskään alueelta kerättyihin Muoto-opin arkiston kokoelmiin. Sitä vastoin Krook (1999: 208) toteaa väitöskirjassaan, että lievää diftonginreduktiota on kuultavissa koko alueella.

Viimeaikaiset kenttähavainnot osoittavat, että varsinkin oululaisten nuorten puhekielessä diftonginreduktiota on kuultavissa. Havaintojen perusteella etenkin poikien puheessa esiintyy reduktiota. Vaikka Oulun seudun puhekieltä on tutkittu monissa aiemmissa opin- näytetöissä, ei Oulun kaupungissa asuvien nuorten diftonginreduktiota ole kuitenkaan aiemmin tutkittu. Muilla murrealueilla diftonginreduktiota ovat opinnäytetöissään tutki- neet ainakin Seija Makkonen (1997), Tanja Aittokoski (2011) sekä Martta Lipponen (2014). Oululaisten nuorten puhekieltä ovat tutkineet Terttu Kananen (1994) sekä Minna Haapasalo (1996). Kananen tutkimuksessa tarkastelun kohteena ovat Oulun murteen pai- kalliset piirteet ja Haapasalon tutkimuksessa sukupuolivariaatio (Kananen 1994: 80; Haa- pasalo 1996: 89).

Oulun seudun murre on tyypillinen pohjoismurre, jossa on kerrostumia muinaishämä- läisyydestä, muinaiskarjalaisuudesta, lounaismurteista ja savolaiseksansion tuomista itäisistä murrepiirteistä. Vielä nykyäänkin monet suurtaajuiset piirteet ovat samoja kuin itämurteissa. (Pääkkönen 1994: 288, 293.) Itäisiä murrepiirteitä ovat esimerkiksi täydel- linen loppukahdennusjärjestelmä (*alaj juosta, sinnes se meni*), yleisgemiaatio (*pellaa- minen, ei mittään*) sekä svaavokaali (*jalaka, heleppo*) (Pääkkönen 1994: 297–299). Oulun seudun murteelle onkin tyypillistä itäisyyden ja läntisyyden kohtaaminen ja sekoittumi- nen (Pääkkönen 1971: 131–134; Paunonen 1991: 89–91).

Tutkimusongelmani on se, missä määrin diftonginreduktiota esiintyy oululaisnuorten puhekielessä. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

- Esiintyykö nuorten puheessa diftonginreduktiota ja jos esiintyy, missä määrin?
- Millaisia eroja reduktion käytöllä on sukupuolten välillä?
- Millaiset tekijät vaikuttavat reduktion käyttöön?

Hypoteesini on, että oululaisten nuorten puhekielessä esiintyy jonkin asteista diftongin reduktiota. Reduktion voimakkuus riippuu sukupuolesta, puheenaiheesta ja koulutus-suuntautumisesta.

Olen itse syntynyt ja kasvanut Ristijärvellä, jossa puhutaan savolaismurteisiin kuuluvaa Kainuun murretta. Diftonginreduktio on yhä elävä murrepiirre myös nykyisessä kotikaupungissani Kajaanissa. En ole koskaan asunut Kainuun murrealueen ulkopuolella. Olen huomannut tutkimani kielenpiirteen kuuluvan myös oman perheeni arkikieleen, mikä ehkä omalta osaltaan helpottaa reduktion eri asteiden havaitsemista.

1.2. Diftonginreduktio

Diftonginreduktiolla tarkoitetaan *i-*, *u-* ja *y-*loppuisten diftongien väljentymistä eli maldatumista. Näin ollen *koirasta* tulee *koera*, *laulusta* *laolu* ja *mäyrästä* *määrä*. (Kettunen 1940b: 276–277.) Diftonginreduktion alkukomponenttina on väljä tai puolisuuppea vokaali: *a*, *ä*, *o*, *ö* ja *e* (Palander 2005: 44). Heikkisen mukaan eri diftongeilla on taipumus redusoitua eri tavoin ja samallakin puhujalla reduktio voi olla hyvin monenasteista. Lievässä reduktiossa vain diftongin alkuosa on pidentynyt (*kàunis*). Vahvassa reduktiossa diftongin jälkiosa on väljentynyt selvästi (*kaonis*). (Heikkinen 1992: 162–166.) Äärimmillään diftongit voivat monoftongiutua eli redusoitua pitkiksi vokaaleiksi (*laulu* ~ *laalu*, *leipä* ~ *leepä*, *köyhä* ~ *kööhä*) (Kettunen 1940b: 276–277). Monoftongiutumisen on kuitenkin mahdollista vain diftongeissa *au*, *ou*, *äy*, *öy* ja *ei* (Mielikäinen 1994: 77).

Reduktiota pidetään perinteisesti yhtenä niistä perisavolaisista murrepiirteistä, joka paljastaa puhujan savolaisuuden (Nuolijärvi 1986: 49, 53; Nupponen 2011: 46). Reduktiota

esiintyy Kettusen mukaan koko savolaismurteiden alueella, mutta sen vahvin esiintymisalue on Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala (Kettunen 1940a: kartta 158; Nuolijärvi & Sorjonen 2005: 80).

Tässä tutkimuksessa tutkittavan savolaistyyppisen diftonginreduktion lisäksi tunnetaan myös lounaismurteiden alueella esiintyvä reduktio, joka on kuitenkin sekä edellytyksiltään että luonteeltaan erilainen¹. Päinvastoin kuin lounaismurteissa, savolaismurteissa ei reduktiolla ole äänteellisiä rajoituksia. Ainoastaan diftongit *ui*, *yi* ja *iy* jäävät ilmiön ulkopuolelle. (Kettunen 1940a ja 1940b.)

Makkosen mukaan reduktion astetta on hyvin hankala määritellä, mikä lienee yksi syy siihen, ettei diftonginreduktio ole ollut tutkijoiden suosiossa. Hän toteaa omassa pro gradu -tutkielmassaan, että samalla puhujalla voi olla käytössään useita eriasteisia muotoja, eikä hän ole löytänyt selittävää tekijää eriasteisen reduktion käytölle. (Makkonen 1997: 35–38.) Reduktion vahvuutta on saatettu merkitä eräissä tutkimuksissa jopa kahdeksalla eri asteella, joten redusoitumisasteen yksiselitteinen tulkitseminen lienee mahdotonta ja tulosten vertaaminen on hankalaa (Itkonen 1972: 26)².

Sekä Aittokoski että Lipponen ovat huomanneet tutkielmissaan, että affektilla on selvä yhteys redusoitumisasteeseen. Asia tai tapahtuma, joka herättää jonkinlaisen tunnereaktion, saa aikaan vahvemman reduktion. (Aittokoski 2011: 47; Lipponen 2014: 48–49.) Saman ovat huomanneet myös Mantila ja Pääkkönen (2010: 89), jotka toteavat reduktion voimistuvan silloin, jos puheeseen sisältyy päivittelyä, moraalista kannanottoa tai muistelua. William Labov selittää ilmiötä siten, että emotionaaliset puheenaiheet vapauttavat informantin ja puhetyylinkin vapautuu (Labov 1972: 209–210).

¹ Lounaismurteissa on ensi tavun *u-*, *y-* ja *i-*loppuisissa diftongeissa jälkikomponentti määräehdoin väljentyntynyt *o*:ksi, *ö*:ksi tai *e*:ksi. Joskus jälkikomponentti on saattanut assimiloitua edellisen komponentin pidentymäksi. Diftongin jälkikomponentti väljentyy kuitenkin vain, jos ensi tavu on avoin ja tavurajalla on *r*, *l*, *h* tai *v*. (Kettunen 1940a ja 1940b.)

² Litteroidessani aineistoa huomasin myös itse sen, kuinka hankalaa heikon reduktion kuuleminen on. Varsinkin diftongin *ai* heikon reduktion havaitseminen tuotti hankaluuksia. Kuunneltuani tallenteet useamman kerran vaihdoin monet diftongit muodosta *ai* muotoon *äi* tai päinvastoin. Päädyin lopulta sellaiseen ratkaisuun, jossa merkitsin muodon *äi* myös hyvin heikkoon reduktioon. Myös Mantila on havainnut, että *ai* on diftongi, joka useimmin esiintyy lievästi redusoituneena (Mantila & Pääkkönen 2010: 88).

Lipponen havaitsi tutkielmassaan myös sen, että virallinen topiikki eli puheenaihe vähentää reduktiota. Reduktiota puolestaan vahvistaa muun muassa vahva paikallinen identiteetti ja sitoutuminen kotipaikkakuntaan. Lipposen mukaan reduktiolla on myös kommunikatiivisia rooleja, kuten vahva reduktio merkkinä halusta jatkaa keskustelua. (Lipponen 2014: 61.)

Nuolijärven mukaan reduktio on nykyään labiili piirre sekä lännessä että idässä. Elinvoimaisimmillaan se on yhä savolaisympäristössä, vaikka nuorimpien ikäryhmien kielenkäytössä reduktio on vähäistä tai puuttuu kokonaan. Diftonginreduktio on hyvä esimerkki siitä, kuinka puhekieleen vaikuttavat yhtä aikaa kahdenlaiset voimat: oma paikallinen kieliyhteisö sekä laajemmat, koko suomalaisessa puheyhteisössä vallitsevat suuntaukset. (Nuolijärvi & Sorjonen 2005: 82.) Toisaalta Lipposen pro gradu -tutkielman mukaan Pohjois-Savon murrealueeseen kuuluvassa Nilsiässä diftonginreduktio on yhä elinvoimainen nuorten puhekielen piirre. Hänen tutkimuksessaan diftongit redusoituvat noin 65 prosentissa tapauksia, vaikkakin vaihtelu idiolektien välillä on suurta. (Lipponen 2014: 63.)

1.3. Tutkimusaineisto ja informantit

Tutkielmaani varten olen tallentanut oululaisten yhdeksäsluokkalaisten käymiä parikeskusteluja. Keskustelut tallennettiin koulun tiloissa syyskuussa 2017. Kerroin oppilaille ennen tallennuksen alkua olevani yliopiston opiskelija, joka tutkii heidän puhekieltään. He eivät siis tieneet, että huomioni kiinnittyi juuri murteeseen. Tarkoituksena oli valita informanteiksi nuoria, joiden vanhemmatkin olisivat Oulun seudulta kotoisin. Kaikki keskusteluun osallistuvat eivät kuitenkaan muistaneet tai tieneet tarkasti vanhempiansa synnyin- tai kasvuseutua.

Keskusteluaineistossani on neljä tyttöä ja neljä poikaa. Seitsemän heistä on syntynyt Oulussa, ja useimpien vanhemmat ovat kotoisin Oulun seudulta. Jereksi nimeämäni poika on muuttanut Ouluun noin kahdeksan vuotta sitten Lounais-Suomesta. En koe sitä kuitenkaan ongelmallisena, koska hän on käynyt lähes koko ikänsä koulua Oulussa ja hänen äitinsä on oululaissyntyinen.

Keskustelut käytiin samaa sukupuolta olevan luokkakaverin kanssa. Keskustelun tueksi oppilaat saivat valmiiksi laatimani listan puheenaiheista, jotka koskivat esimerkiksi ammatinvalintaa, harrastuksia ja koulunkäyntiä (ks. liite). Aineistoni koostuu neljästä noin 20 minuutin mittaisesta keskustelusta.

Olen nimennyt tytöt nimillä Sara, Viivi, Emma ja Anni. Pojat saivat nimet Eetu, Juho, Niko ja Jere. Kyseiset nimet ovat Väestörekisterikeskuksen tiedon mukaan informanttien syntymävuoden (2002) suosituimmat etunimet. (Väestörekisterikeskuksen verkkosivut.) Keskustelujen perusteella Viivi ja Sara ovat lähes varmoja lukioon menosta, Emma ja Anni taas eivät keskustelee ammatinvalinnasta lainkaan. Pojista Jere ja Eetu ovat hakemassa ammattikouluun, toiset pojat hakeutunevat lukioon.

2. TEORIAM JA METODIT

2.1. Sosiolingvistiikka tieteenalana

Tutkielmani edustaa dialektologiaa eli murteentutkimusta sekä sosiolingvististä variaati-ontutkimusta. Sosiolingvistinen tutkimus on kiinnostunut sosiaalisesta ja tilanteisesta variaatiosta alueellisen variaation lisäksi. Dialektologian ero sosiolingvistiikkaan ei ole nykyään selvärajainen, koska sosiolingvistit pystyvät hyödyntämään murteentutkijoiden ke-
räämiä aineistoja. (Kurki 2005: 14.) Suomessa 1970-luvulla tapahtunut tutkimuksen painopisteen siirtyminen dialektologiasta sosiolingvistiikkaan rakentui vankalle pohjalle, koska vanhan suomalaisen puhekielen pohja oli paikoin tarkkaan kartoitettu (Mustanoja 2011: 56). Nykyään jotkut tutkijat määrittelevät dialektologian jopa osaksi sosiolingvis-
tiikkaa (Kunnas 2007: 81). Mielenkiinto varsinaiseen dialektologiaan on hiipumassa, vaikka Suomessa on yhä alueita, joiden murretta on tutkittu varsin vähän (Nuolijärvi & Sorjonen 2005: 11–12; Lipponen 2014: 66).

Sosiolingvistiikan juuret ovat 1960-luvulla, jolloin alettiin kiinnittää huomiota siihen, että kielen vaihtelu on pääosin järjestelmällistä, ei kaoottista. Sosiolingvistiikan uranuurtajana pidetäänkin William Labovia, joka ensimmäisenä osoitti, että kielellinen variaatio on sys-
temaattista. Nykyään sosiolingvistinen tutkimuskenttä on laaja, mutta tutkimukselle on tyypillistä kielen ja yhteiskunnan välinen suhde, kielten moninaisuus sekä kieltenulkois-
ten tekijöiden vaikutus kieleen. (Kunnas 2007: 80–81 ja siinä mainitut lähteet; Nuolijärvi 2000: 16–17.)

Labovin edustama **kvantitatiivinen suuntaus** on saanut myös paljon kritiikkiä osakseen, koska tutkimuksen lähtökohtana on yhteisö, ei yksittäinen kielenpuhuja (Kunnas 2017: 82 ja siinä mainitut lähteet). Toisaalta Tommi Kurki toteaa väitöskirjassaan, että kvanti-
tatiivisten metodien avulla saadaan selville yleinen kokonaiskuva ja tulevaisuuden suun-
taviivat (Kurki 2005: 18).

Sosiolingvistinen tutkimus jaetaan **mikro- ja makrososiolingvistiikkaan** (Nuolijärvi 2000: 15). Mikrososiolingvistiikka tutkii sosiaalisten muuttujien, kuten sosiaaliryhmän, sukupuolen ja iän vaikutusta puhetapaan (Chambers 1995: 7). Makrososiolingvistiikka

puolestaan tarkastelee yhteisöjä ja kieliä, esimerkiksi kielen vaihtoa, säilymistä ja kuolemaa sekä kielellisiä asenteita. Sosiolingvistiikka voidaan jakaa myös **demografiseen** ja **interaktionistiseen** suuntaukseen. Demografinen tutkimus havainnoi kielen ja sosiaalisten muuttujien suhdetta, kun taas interaktionistisen tutkimuksen keskiössä on itse puhetilanne. (Nuolijärvi 2000: 15–16.)

Tämä kandidaatintutkielma edustaa mikrososiolingvististä variaationtutkimusta, jossa tutkimuskohteena ovat oululaisnuorten puhe ja siinä esiintyvä vaihtelu. Työtäni voi luonnehtia myös demografiseksi, koska tarkastelun kohteena ovat sukupuolten ja jossain määrin myös ammatillisen suuntautumisen tuomat erot (siltä osin, kuin yhdeksäsluokkalaiset ovat vielä itse tietoisia peruskoulun jälkeisestä opiskelustaan). Tutkielmani sisältää jonkin verran myös interaktionistia piirteitä, koska kiinnitän huomiota myös itse puhetilanteen vaikutukseen reduktion vahvuuteen. Tutkimukseni on luonteeltaan kvantitatiivista, mutta analysoin kuitenkin aineistoa jossain määrin myös kvalitatiivisesti. Tarkemmin tutkimukseni menetelmistä kerron luvussa 2.3.

2.2. Nuoret sosiolingvistisen tutkimuksen kohteena

Toistaiseksi on epäselvää, missä iässä yksilön kieli vakiintuu. Vaikka kielimuoto yleensä vakiintuu jo nuoruudessa, tapahtuu siinä muutoksia läpi eliniän. (Lappalainen 2004: 36 ja siinä mainitut lähteet.) Liisa Mustanoja toteaa väitöskirjassaan, että yksi ihminen voi käyttää läpi eliniän useita eri kielen varianteja niin, ettei mikään niistä erotu muita dominoivampana (Mustanoja 2011: 66). Vaikka kielellinen malli tulee omilta ikätovereilta, monet suomalaistutkimukset osoittavat, että nuorten keskinäisiä eroja selittävät myös vanhempien alueellinen ja sosiaalinen tausta (ks. esim. Mielikäinen 1981: 109–111; Paunonen [1982] 1995: 82–83).

Mantila on jaotellut nykysuomalaisen puhekielen piirteet viiteen ryhmään. Ensimmäinen ryhmä on nimeltään **yleiset ja neutraalit puhekielen piirteet**, joita käytetään koko maassa sekä alueellisesti että sosiaalisesti. Nämä piirteet otetaan huomioon myös S2-opeutuksessa (esimerkiksi passiivimuoto monikon 1. persoonan funktiossa). Toiseen ryhmään kuuluvat **laaja-alaiset puhekielisyydet**, jotka ovat yleisempiä maalla kuin kaupungissa (esimerkiksi yleisgeminaatio). Kolmannen ryhmän muodostavat nopeasti leviävät **yleiset**

puhekielisyydet (esimerkiksi *kauhee*). Neljänteen ryhmään kuuluvat **leimautuneet ja kartettavat puhekielisyydet** (esimerkiksi jälkitavujen vokaalienvälinen *h*) ja viidennen ryhmän muodostavat **elävät paikallisuudet**. Malliesimerkkinä elävästä paikallisuudesta on *mie-* ja *sie-*pronominien käyttö, jonka leviäminen osoittaa selvää ekspansiivisuutta. Ekspansiivisille piirteille on tunnusomaista se, että nuoret suosivat niitä aikuisia enemmän. (Mantila 1997: 11–22; Pajarinen 1995: 41.)

Lipponen tulkitsee omassa työssään diftonginreduktion leimautuneeksi ja kartettavaksi (Lipponen 2014: 13). Myös Nuolijärven mukaan diftonginreduktio hahmotetaan leimaliseksi savolaismurteen piirteeksi, josta muualle muuttaneet pyrkivät luopuamaan (Nuolijärvi 1986: 49, 245–247). Toisaalta Pajarinen on havainnut Pohjois-Karjalassa sijaitsevassa Liperissä lievän reduktion olevan yleisintä nuorilla (Pajarinen 1995: 91–97). Vaikka diftonginreduktioon liitetään usein savolaisstigma, ovat tutkimustulokset näin ollen sen yleisyydestä jonkin verran ristiriitaisia (esim. Aittokoski 2011; Lipponen 2014; Pajarinen 1995; Nuolijärvi 1986).

Sosiolinguvistiset tutkimukset ovat toistuvasti osoittaneet sukupuolten välisiä kielellisiä eroja. Karkeasti jaoteltuna miehet ja pojat suosivat paikallisia puhekielen piirteitä tyttöjä ja naisia enemmän. Tytöt ja naiset taas suosivat enemmän laajalevikkisiä, leimaamattomia puhekielen piirteitä. Sukupuolierot eivät kuitenkaan ole yhtenäisiä, vaan eroja selittävät lisäksi ikä ja ammatti. (Lappalainen 2001: 84 ja siinä mainitut lähteet.)

Lappalainen tulkitsee poikien ja tyttöjen välisiä eroja sosiaalisten suhteiden erilaisuudella. Tutkimusten mukaan tyttöjen lähipiiri on isompi ja sosiaaliset verkostot laajemmat kuin pojilla. Poikien lähipiiri on suppeampi ja sitoutuminen verkostoihin on voimakkaampaa kuin tytöillä. Tyttöjen kielellinen innovatiivisuus selittyy siis löyhemmillä verkostoilla ja poikien paikalliset murteellisuudet kiinteillä verkostoilla. (Lappalainen 2001: 86–87.)

Ammattikoululaiset tai ammattikouluun hakeutuvat ovat ryhmänä murteellisempia kuin lukiolaiset (Kananen 1994; Makkonen 1997). Nämä erot heijastelevat myös asennoitumista omaa kotipaikkakuntaa ja muuttohalukkuutta kohtaan. Kotipaikkakunnalle jääminen on yhteydessä myös murteen säilymiseen. (Mielikäinen 1981: 113–124.)

2.3. Metodit

Työni kvantitatiivinen osuus muodostuu aineistossa esiintyvien diftongien ja niiden reduktion voimakkuuden laskemisesta. Tässä tutkimuksessa keskityn niihin diftongeihin, joita aineistossa esiintyy redusoituneena. Luvussa 3.6. käyn läpi myös mahdollisesti redusoituvat, mutta tässä tutkimuksessa yleiskielisinä tai vain kerran heikosti redusoituneena esiintyvät diftongit (tutkittavista diftongeista lisää luvussa 3.1.). Tutkittavien diftongien reduktioasteet ryhmittelen seuraavasti:

- redusoitumattomat diftongit (*kaunis*)
- osittain redusoituneet diftongit (*kàunis*)
- selvästi redusoituneet diftongit (*kaonis*).

Lasken kunkin diftongin redusoitumattomat, osittain redusoituneet ja selvästi redusoituneet esiintymät sekä niiden prosenttiosuudet koko aineistossa. Prosenttiluvut auttavat vertaamaan sekä diftongien redusointiherkkyyttä että idiolektien tuloksia keskenään. Prosenttilukujen avulla voin tarkastella myös sukupuolten välisiä eroja.

Monoftongiutuneita eli pitkiksi vokaaleiksi redusoituneita muotoja aineistoni ei sisällä lainkaan. Työni kvalitatiivinen osuus liittyy tulosten tulkintaan ja variaation selittämiseen. Tarkastelen sitä, kuinka koulutussuuntautuminen, sukupuoli ja affekti vaikuttavat reduktion voimakkuuteen. Lisäksi havainnoin, ilmeneekö muita tekijöitä, jotka vaikuttavat reduktioherkkyyteen.

Aineistoni litteroinnissa olen noudattanut samoja periaatteita kuin Lipponen omassa pro gradu -tutkielmassaan (Lipponen 2014: 17):

- kertakuulemalta selkeän yleis- ja erikoisgeminaation merkitsen kaksoiskonsonantilla
- vokaalien välistä tavunrajaa en merkitse
- laryngaaliklusiilia en merkitse
- loppukahdennusta en merkitse.

3. ANALYYSI

3.1. Tarkasteltavat diftongit ja analyysin kulku

Seuraavissa alaluvuissa tarkastelen ainoastaan niitä diftongeja, joita aineistossani esiintyy redusoituneena. Nämä diftongit ovat *Ai-*, *eu-*, *Oi-*, ja *AU-*diftongit. Diftongi *ai* esiintyy aineistossani 537 kertaa, diftongi *oi* 195 kertaa, diftongi *äi* 71 kertaa, diftongi *äy* 60 kertaa, diftongi *au* 44 kertaa, diftongi *öi* 17 kertaa sekä diftongi *eu* 12 kertaa. Diftongit *öy* ja *ou* eivät esiinny aineistossani kertaakaan redusoituneena. Diftongeilla *ei* ja *ey* on vain yksi heikosti redusoitunut esiintymä, joten tarkastelen diftongeja *öy*, *ou*, *ei* ja *ey* lopuksi kahdessa viimeisessä alaluvussa (luvuissa 3.6. ja 3.7.)

Sekä Lipponen että Iisalmen murretta tutkinut Kauppinen (2016) ovat omissa tutkielmis- saan jaotelleet redusoituvat diftongit eri ryhmiin siten, että monoftongiutuvat diftongit muodostavat oman ryhmänsä (Lipponen 2014: 18; Kauppinen 2016: 6). Tässä tutkiel- massa tehtävää analyysiä yksinkertaistaa se, ettei aineistossani esiinny lainkaan monof- tongiutuneita muotoja.

Lasken analyysissäni tarkat prosenttiosuudet idiolekteittain vain niille diftongeille, joilla on yli 70 esiintymää. Näitten diftongien analyysissä kokoon taulukoihin sekä tyttöjen että poikien esiintymät ja kunkin reduktioasteen prosenttiosuudet. Lopuksi lasken kaikkien informanttien yhteenlasketut esiintymät ja eri reduktioasteiden osuudet prosentteina. Alle 70 esiintymän diftongeista teen havaintoja esiintymien lukumäärän perusteella.

3.2. Diftongin *Ai* redusoituminen

3.2.1. *ai*-diftongin redusoituminen

Diftongia *ai* esiintyy aineistossani eniten. Yksi syy tähän on se, että keskustelun tueksi antamassani kysymyspaperissa kysytään ammatinvalintaan ja koulunkäyntiin liittyviä kysymyksiä. Näin ollen informanttien puheessa toistuu lekseemi *tai*. Se ei kuitenkaan mielestäni vääristä analyysiä, koska myös *tai* redusoituu ajoittain niillä, joilla reduktiota esiintyy.

Taulukkoon 1 olen koonnut poikien käyttämien *ai*-diftongien esiintymät sekä niiden prosenttiosuudet.

TAULUKKO 1. Poikien käyttämien *ai*-diftongien esiintymät sekä niiden prosenttiosuudet.

	ei reduktiota		heikko reduktio		selvä reduktio	
	f	%	f	%	f	%
Niko	6	15 %	32	82 %	1	3 %
Jere	13	14 %	66	72 %	13	14 %
Eetu	9	14 %	47	72 %	9	14 %
Juho	7	10 %	48	69 %	14	20 %
yhteensä f	35		193		37	
%	13 %		73 %		14 %	

Taulukosta 1 käy ilmi, että poikien puheessa ilmenevässä reduktiossa ei ole suuria eroja. Jeren ja Eetun puheessa on yhtä paljon sekä yleiskielisiä muotoja (14 %), lievää reduktiota (72 %) että pitkälle redusoituneita muotoja (14%). Juholla on pitkälle redusoituneita muotoja jopa 20 % kaikista *ai*-diftongeista ja yleiskielisiä muotoja vähiten.

Keskustelu Nikon ja Jeren välillä alkaa siten, että molemmat puhuvat suunnilleen yhtä paljon. Keskustelun edetessä alkaa Jere kuitenkin päivittelemään sitä, että Nikon mielestä perheen koiran pitäisi päästä mukaan ulkomaanmatkalle.

(1) *koera mukkaa ulkomaalle? mitä ettekö te void jättää sitä jonnekki hoetoon jos te meette niinku. eli jos te lähette jonnekki Espanjaan ni teillä on koera ens kerralla mukana – – voe ihanaa. sitte se siellä haokkuu kaekille* (Jere)

Tästä hämmentyneenä Niko alkaa tulla varovaiseksi sanomisissaan. Sen seurauksena hän keskittyy lähinnä lukemaan suoraan kysymyksiä listalta, jonka olen antanut keskustelun tueksi. Suoraan listalta luettuja kysymyksiä en analysoi lainkaan. Loppujen lopuksi Nikon puheesta löytyy ainoastaan 99 mahdollisesti redusoituvaa diftongia, kun luku on muilla pojilla 166–265 (ks. luku 3.7.).

Esimerkin 1 Jeren lausumassa on useita pitkälle redusoituneita muotoja, vaikka Jeren puheessa esiintyy muutoin myös yleiskielisiä ja heikon reduktion muotoja. Luvussa 1.2. mainittu päivittely ja affekti motivoi herkästi esimerkinomaisen vahvan reduktion (Mantila & Pääkkönen 2010: 89).

Esimerkkejä poikien käyttämistä *ai*-diftongien redusoitumisesta:

(2) *mitenkähä se se ykski oppilas- mihinkähä se **aekoo** mennä sitte se- se o vähä semmosta – nyt **vaehtuu aehe** ni mennäämpä kesään –* (Jere)

(3) *se vaa jotenki tuntuu paremmalta **vaehtoehdolta** ku en tiijä mihi ammattii mää **aio** hakia* (Juho)

(4) *että jos opettaja o kiva ni sillo se **aenekki** tuntuu mukavemmalta* (Eetu)

(5) *mä oon tykänny siitä **aenneesta aena*** (Juho)

Taulukkoon 2 olen koonnut tyttöjen käyttämien *ai*-diftongien esiintymät sekä niiden prosenttiosuudet.

TAULUKKO 2. Tyttöjen käyttämien *ai*-diftongien esiintymät sekä niiden prosenttiosuudet.

	ei reduktiota		heikko reduktio		selvä reduktio	
	f	%	f	%	f	%
Sara	72	95 %	4	5 %	0	0 %
Viivi	74	87 %	8	9 %	3	4 %
Emma	24	57 %	18	43 %	0	0 %
Anni	48	70 %	21	30 %	0	0 %
yhteensä f	218		51		3	
%	80 %		19 %		1 %	

Tytöistä varsinkin Sara puhuu hyvin yleiskielisesti. Hänen puheessaan on vain viisi lievää *ai*-diftongin reduktiota. Myös Viivi aloittaa puheensa yleiskielisesti, mutta keskustelun edetessä ja puhenopeuden kiihtyessä hänen puheessaan esiintyy heikkoa reduktiota ja jopa muutamia pitkälle redusoituneita muotoja. Emman ja Annin puheessa ei esiinny suuria eroja reduktion käytössä. Molemmilla on heikosti redusoituneita muotoja selvästi enemmän kuin Saralla ja Viivillä, mutta vahvasti redusoituneet muodot puuttuvat koko-

naan. Tempo Emman ja Annin keskustelussa on hidas. Vaikka ajallisesti kaikkia keskusteluja tallennettiin suunnilleen yhtä kauan, tutkittavia diftongeja on Emmalla vain 116 ja Annilla 172. Viivin aineistossa tutkittavia diftongeja on 205 ja Saralla 210.

Erisnimestä *Maikkula* Viivi käyttää vahvasti redusoitunutta muotoa, kun taas Sara käyttää sen redusoitumatonta varianttia:

(6) *Kastelli? nii. eikö **Maekkula** oo. no mutta onko **Maekkulassa** lukiota (Viivi)*

(7) *nii. nii ja keskustassa on muutenkin kiva siis ku em mää tiijä ois outoa olla esim jos nyt mää oisin **Maikkulassa** yläasteella (Sara)*

Viivin puheessa on lisäksi vain yksi toinen selvästi *ai*-diftongin redusoitunut muoto sanassa *kaekista* (esimerkki 11). *Maekkula* lienee siis yleisesti koululaisten käyttämä leksi-kaalistunut erisnimi, jota käyttävät myös ne, joiden puheessa on vain vähän diftongin-reduktiota.

Esimerkkejä tyttöjen käyttämistä *ai*-diftongien redusoitumisesta:

(8) *sitte sehä o ihan **sàiraan** mustasukkanen se Mette—mä Pörrille vettä sitte se tulee siihe ja mä vaa yritän selittää **jotàin** sille joo tää oli Pörrin **àinut**— (Anni)*

(9) *ni mä oon siellä ihan **sàiraan** paljo **àikasemmi** òikeesti (Anni)*

(10) ***tài** se ei **vàikuttanu** hirveen innostuneelta ku mä vähä sille sitä että voisko se viijä (Emma)*

(11) *niimpä se ois **kaekista** helpoin ehkä muutenki (Viivi)*

Monet informanteista käyttävät jopa samassa lausumassa samasta sanasta eri varianttia. Samoin monet käyttävät rinnakkain sanoja *tai* ja *tài*, *kaikkee* ja *kàikkee* sekä *aina* ja *àina* ja täytesanoja *vaikka* ja *vàikka* sekä *jottain* ja *jottàin*. Nuolijärven mukaan diftongin-reduktio ei välttämättä ole puhujan kontrolloitavissa eikä puhuja aina ole itse tietoinen käyttämistään varianteista (1986: 49). Esimerkissä 12 Eetu käyttää sekä *vai*- että *vae*-muotoja:

(12) *mää varmmaa sinne johonki olikse Kaokovaenio osao- **vai** semmone ammattioppilaetos **vae** mikä se oli (Eetu)*

Sukupuolten välillä on selvä ero *ai*-diftongin redusoitumisessa. Vahva reduktio on kuul-tavissa pojilla keskimäärin 14 prosentissa esiintyvistä diftongeista ja heikko reduktio jopa 73 prosentissa diftongeista. Tyttöillä vastaavat luvut ovat 1 ja 19. Pojilla siis yleiskielisiä variantteja on vain 13 %, kun tyttöillä taas tämä prosenttiluku on 80.

Taulukkoon 3 on koottu koko aineiston *ai*-diftongin esiintymät ja eri reduktioasteiden prosenttiosuudet.

TAULUKKO 3. *ai*-diftongin esiintymät ja niiden prosenttiosuudet

	ei reduktiota		heikko reduktio		selvä reduktio	
	f	%	f	%	f	%
<i>ai</i> pojat	35	13 %	193	73 %	37	14 %
<i>ai</i> tytöt	218	80 %	51	19 %	3	1 %
<i>ai</i> koko aineisto	253	47 %	244	45 %	40	8 %

Taulukosta 3 ilmenee, että koko aineistossa *ai*-diftongi redusoituu koko jopa yli 50-pro-senttisesti. Vahvaakin reduktiota on 8 %:ssa tapauksista, pieni osa leksikaalistuneena erisnimenä ja suurin osa satunnaisesti esiintyvänä.

3.2.2. *äi*-diftongin redusoituminen

Redusoituvista diftongeista *äi*-diftongia esiintyy aineistossa kolmanneksi eniten, mutta vain muutamissa sanoissa. Näitä sanoja ovat *äiti*, *päivä* ja *äidinkieli* tai *äikkä* ja niiden johdokset. Kaikki äidistään puhuvat pojat ääntävät sanan *äiti* joko heikosti tai selvästi redusoituneena. Pojista runsaasti reduktiota käyttävä Juho puhuu pelkästään *äetistä* (esi-merkki 15). Mantila on todennut sanan *äiti* usein leksikaalistuvan redusoituneeseen muo-toon, koska sanaan voidaan liittää monenlaisia tunnetiloja (Mantila & Pääkkönen 2010: 89).

Tässä aineistossa tytöt käyttävät *äidistä* sekä redusoitumatonta että heikosti ja vahvasti redusoitunutta muotoa. Esimerkissä 13 Viivi käyttää ensin muotoa *äiti*, mutta tarinan ede- tessä ja puhevauhdin kiihtyessä sana kääntyy *äeti*-muotoon.

(13) *nii mulla o nyt kaks euroo nii minä laitan **äitille** viestiä että voisko se laittaa vitose että minä voin käyvvä syömässä ku ei mulla niinku. – – on aina ja sillee että mä muista ku minä sain mu ensimmäiset rahat mä illalla olin **äe-** illalla olin **äetille** sillee että minä – – (Viivi)*

Esimerkkejä *äi*-diftongin redusoitumisesta:

(14) *mä oon nytte alkanu säästää rahhaa tuoho uuthee(!) tietokoneeseen kokonnaa ku tuo mun kone alkaa olla jo nii vanha että sitä pittää alkaa **päivittelemää** (Eetu)*

(15) *mu **äeti** sano että ooksää menossa sinne lanelle? sitte mä aina että laneille – – sit mu **äeti-** eiku oota kohta ni mu **äeti** luuli että siellä o valamiiksi kaikki tietokoneet (Juho)*

Lipponen huomauttaakin pro gradu -työssään, että voimakas eläytyminen puheenaiheeseen motivoi tavallista vahvemman reduktion (2014: 64). Taulukkoon 4 on koottu kaikkien informanttien käyttämät *äi*-diftongin esiintymät sekä koko ryhmän käyttämien reduktioasteiden prosenttiosuudet.

TAULUKKO 4. Kaikkien informanttien *äi*-diftongien esiintymät ja yhteenlaskettujen esiintymien prosenttiosuudet.

	ei reduktiota f	heikko reduktio f	selvä reduktio f
Niko	0	2	0
Jere	0	4	2
Eetu	3	7	0
Juho	0	6	5
Sara	12	1	0
Viivi	14	1	2
Emma	3	1	0
Anni	5	3	0
yhteensä f	37	25	9
<i>äi</i> koko aineisto %	52 %	35 %	13 %

äi-diftongi redusoituu heikosti tai selvästi koko aineistossa 48-prosenttisesti. Vaikka yleiskielisiä variantteja on yli puolet, niistä suurin osa on tyttöjen lausumissa. Vaikka tyttöjen käyttämistä *äiti*-lekseemeistä suurin osa redusoituu, muut muodot ovat sen sijaan lähes kaikki yleiskielisiä. Pojilla lähes kaikki esiintymät redusoituvat jonkin verran.

3.3. Diftongin *OI* redusoituminen

3.3.1. *oi*-diftongin redusoituminen

Tässä aineistossa redusoituvista diftongeista *oi*-diftongia esiintyy toiseksi eniten (195 kertaa). Taulukkoon 5 on koottu poikien käyttämien *oi*-diftongien esiintymät ja niiden prosenttiosuudet.

TAULUKKO 5. Poikien käyttämien *oi*-diftongien esiintymät ja niiden prosenttiosuudet.

	ei reduktiota		heikko reduktio		selvä reduktio	
	f	%	f	%	f	%
Niko	3	43 %	1	14 %	3	43 %
Jere	12	32 %	19	50 %	7	18 %
Eetu	8	28 %	19	66 %	2	6 %
Juho	7	37 %	11	58 %	1	5 %
yhteensä f	30		50		13	
%	32 %		54 %		14 %	

Taulukosta 5 ilmenee, että Nikon idiolekti on hieman muista poikkeava *oi*-diftongin redusoitumisen osalta. Niko tuottaa vain seitsemän *oi*-diftongin esiintymää, mikä ei riitä tekemään tarkkoja tulkintoja hänen *oi*-diftongin käytöstään ja luultavasti vääristää hiukan poikien keskimääräisiä lukuja. Muilla pojilla sitä vastoin esiintymiä on 19–38. Jerellä, Eetulla ja Juholla heikkoa reduktiota voi kuulla vähintään 50 prosentissa esiintymistä ja selvää reduktiotakin monissa sanoissa. Keskimäärin kaikkien poikien käyttämistä *oi*-diftongeista redusoituu heikosti tai selvästi reilusti jopa 68 %. Yleiskielisiä varianteja on siis vain 32 %.

Esimerkkejä poikien käyttämistä *oi*-diftongin reduktiosta:

(16) *ei oo hirveesti tullu matkailtua ku koeralla- koeralle ei oo hankittu vielä sitä passia tai sellasta ni oeshan se ihan mukava että pääsis silleen mukaan* (Niko)

(17) *mmm aenaha sitä toevoo enemmän rahhaa mutta se o varmaa just se kymppi-viistöista* (Jere)

Taulukkoon 6 on koottu tyttöjen käyttämien *oi*-diftongien esiintymät ja niiden prosenttiosuudet.

TAULUKKO 6. Tyttöjen käyttämien *oi*-diftongien esiintymät ja niiden prosenttiosuudet.

	ei reduktiota		heikko reduktio		selvä reduktio	
	f	%	f	%	f	%
Sara	26	90 %	3	10 %	0	0 %
Viivi	24	86 %	4	14 %	0	0 %
Emma	17	71 %	7	29 %	0	0 %
Anni	12	57 %	9	43 %	0	0 %
yhteensä f	79		23		0	
%	77 %		23 %		0 %	

Tytöillä tutkittavia *oi*-diftongin esiintymiä on aineistossa 102. Näistä diftongeista on yleiskielisiä 77 % ja heikosti redusoituneita 23 %. Vahvasti redusoituneet muodot puuttuvat kokonaan. Sara ja Viivi tuottavat myös *oi*-diftongia yleiskielisemmin kuin Emma ja Anni, joiden puheessa esiintyy heikkoa reduktiota huomattavasti enemmän (Emmalla 29- ja Annilla 43-prosenttisesti). Tulos on likipitään sama kuin *ai*-diftongin sisältävissä tapauksissa (ks. taulukko 2). *ai*-diftongi redusoitui vahvasti tytöistä ainoana vain Viivillä sanoissa *Maekkula* ja *kaekista*.

Esimerkkejä tyttöjen heikosta *oi*-diftongin reduktiosta:

(18) *emminä muista ehkä eile- töissapäivänä* (Viivi)

(19) *nii varsinki jos se ois alkukesästä nii se ois just kiva sillee* (Sara)

Myös *oi*-diftongin redusoitumisessa on selvä ero tyttöjen ja poikien välillä: tyttöjen käyttämistä diftongeista on yleiskielisiä 77 % ja heikosti redusoituneita 23 %. Pojilla on varovaisen arvion mukaan yleiskielisiä muotoja 32 %, heikosti redusoituneita muotoja 54 % ja vahvasti redusoituneita muotoja 14 %. Poikien tulosten luotettavuutta heikentää Nikon aineiston vähäiset *oi*-diftongin esiintymät.

Taulukkoon 7 on koottu koko aineiston *oi*-diftongin esiintymät ja eri reduktioasteiden prosenttiosuudet.

TAULUKKO 7. *oi*-diftongin esiintymät ja niiden prosenttiosuudet

	ei reduktiota		heikko reduktio		selvä reduktio	
	f	%	f	%	f	%
<i>oi</i> pojat	30	32 %	50	54 %	13	14 %
<i>oi</i> tytöt	79	77 %	23	23 %	0	0 %
<i>oi</i> koko aineisto	109	56 %	73	37 %	13	7 %

Tässä aineistossa *oi*-diftongi esiintyy redusoitumattomana 56-prosenttisesti. Heikkoa reduktiota esiintyy 37 % diftongeissa ja selvää reduktiota 7 % esiintymissä. *oi*-diftongin redusoituminen näyttää olevan siis hiukan vähäisempää kuin *ai*- ja *äi*-diftongien.

oi-diftongitapauksia tarkasteltaessa huomio kiinnittyy täytesanaan *oikeasti*, jonka variantteja (Nikoa ja Jereä lukuun ottamatta) informantit käyttävät runsaasti. Nikon puheessa sanaa ei esiinny lainkaan, kun taas Jere, jonka puheessa esiintyy paljon reduktiota, käyttää sanasta pelkästään muotoa *oikeen*. Kaikkien tyttöjen puheessa sana esiintyy paria poikkeusta lukuun ottamatta muodossa *oikeestaan* ja *oikeesti*. Eetu ja Juho käyttävät lähes tasapuolisesti muotoja *oikeestaan* ja *oikeestaan*:

(20) *mulla ei vielä ollu **oikeen** semmosta paekkaa mistä mä **oikeen** tykkäisin nii* – – (Eetu)

(21) *peruskoulu jälkee mä aatteli johonki amikseem mennä että lukio ei oo varmaa se mun paikka ku mä en **oikee*** (Eetu)

Esimerkki 20 ja 21 osoittavat jälleen sen, että saman lekseemin eri sananmuodot voivat esiintyä samallakin puhujalla eri tavoin redusoituneina. Lipponen mainitsee työssään huomanneensa reduktion heikkenemistä virallisista tai institutionaalisista asioista puhuttaessa (2014: 46). Tämä selittäisi reduktion heikkenemisen esimerkissä 21.

3.3.2. *öi*-diftongin redusoituminen

Aineistossa esiintyy vain 17 kertaa *öi*-diftongi. Kaikki *öi*-diftongit esiintyvät substantiiveissa *töissä*, *töitä*, *töihin* ja *tytöille*. Taulukkoon 8 on koottu kaikkien informanttien esiintymät idiolekteittain.

TAULUKKO 8. *öi*-diftongin esiintymät idiolekteittain.

	ei reduktiota f	heikko reduktio f	selvä reduktio f
Niko	0	1	1
Jere	0	2	1
Eetu	0	1	0
Juho	0	4	0
Sara	3	3	0
Viivi	1	0	0
Emma	0	0	0
Anni	0	0	0
yhteensä f	4	11	2

Tytöt käyttävät lähes ainoastaan yleiskielistä varianttia, kun taas kaikki poikien käyttämät muodot ovat joko heikosti tai selvästi redusoituneita. Emma ja Anni eivät tuota *öi*-diftongia lainkaan.

Esimerkkejä *öi*-diftongin reduktiosta:

(22) *siellä ainaki **töetü** on ollu nytte että en tiijä muuttuuko se* (Jere)

(23) *emmä tykkää mistää draamaelokuvista tai mistää- mistää romanttista elokuvista tai mistää nais- **tytöille** tarkotetuista elokuvista* (Juho)

3.4. Diftongin *AU* redusoituminen

3.4.1. *au*-diftongin redusoituminen

au-diftongin esiintymiä on pojilla 30 ja tytöillä vain 14. Taulukkoon 9 on koottu kaikkien informanttien käyttämät *au*-diftongin esiintymät.

TAULUKKO 9. *au*-diftongin esiintymät idiolekteittain.

	ei reduktiota f	heikko reduktio f	selvä reduktio f
Niko	0	2	0
Jere	1	2	3
Eetu	1	3	5
Juho	4	4	5
Sara	0	0	0
Viivi	2	2	1
Emma	0	3	0
Anni	4	2	0
yhteensä f	12	18	14

Pojilla on enemmän varsinkin vahvasti redusoituneita muotoja kuin tytöillä. Pojat käyttävät esimerkiksi sanoja *naottii*, *pellaos* ja *raohalline*, eli heillä *au*-diftongi redusoituu useissa sanoissa. Myös tytöillä *au*-diftongi näyttää redusoituvan herkästi muutamissa aineiston sisältävissä diftongeissa, vaikka vahvasti redusoituneita muotoja on vain yksi adverbissa *haoskaa* (ks. esimerkki 24).

Vahvaa redusoitumista esiintyy etenkin lekseemissä *haoska*, josta seuraavassa muutamia esimerkkejä:

(24) *semmosta haoskaa* (Viivi)

(25) *ja sitte se on aena haoska ku se sannoo että enkö mä oo aika rèilu opettaja* (Jere)

(26) *Eetu: – – niinku editòin semmosia kuvia. haoskoja kuvia ja sitte saatan tehä välillä jottàin* (Eetu)

Eetun ja Juhon keskustellessa elokuvista molemmat toteavat kauhuelokuvien olevan suosikkeja. Molemmat käyttävät *kauhu*-sanasta vahvasti redusoitunutta muotoa:

(27) *mä tykkää enemmä kaohusta ja. ne o hyviä* (Juho)

(28) *mut mu mielestä kàikki niinku. no kaohuelokuvat on iha hyviä* (Eetu)

3.4.2. äy-diftongin redusoituminen

äy-diftongia esiintyy ainoastaan sanoissa *käydä, täytyä, täyttää* ja *näyttää* ja niiden johdoksissa. Pojat käyttävät diftongin kaikkia muotoja yleiskielisestä vahvasti redusoituneeseen. Poikien puheessa usein toistuva substantiivi *näytönohjain* kääntyy vahvasti redusoituneeseen muotoon:

(29) *eikusseo kolomesattaa viiskymppiä vissii ni sillä mää aattelin niinku ostaa uuvve **näöttikse** mu tietokonneeseen* – (Juho)

(30) *siis **näötöohjåime**. åi niin. **näöttikse** joka siis niinku niitä pelejå pääosin pyörittåå* (Eetu)

äy-diftongi näyttää redusoituvan jonkin verran myös tytöillä. Redusoituminen tapahtuu ainoastaan *käymään*-sanassa:

(31) *mutta ku mä en pääse tänään klinikalle mukkaan ni sitte se ei käy se tää päivä. jaa. niin ni se varmaan tällä viikolla **kå`ytetåån** koska mä en tiijå vòinko mää osallistua* (Anni)

Taulukkoon 10 olen koonnut kaikkien informanttien käyttämät äy-diftongin esiintymät.

TAULUKKO 10. äy-diftongin esiintymät idiolekteittain.

	ei reduktiota f	heikko reduktio f	selvä reduktio f
Niko	1	8	0
Jere	3	6	3
Eetu	2	1	5
Juho	4	5	4
Sara	7	3	0
Viivi	3	0	0
Emma	0	1	0
Anni	2	2	0
yhteensä f	22	26	12

Näiden esiintymien mukaan pojilla esiintyy useammin heikkoa tai vahvaa reduktiota kuin yleiskielisiä muotoja. Tytöillä taas suhde on jälleen päinvastainen: yleiskielisiä muotoja on enemmän, vaikka heikosti redusoituneitakin muotoja esiintyy.

3.5. Diftongin *eu* redusoituminen

Tarkastelen erikseen vielä diftongia *eu*, vaikka se esiintyy aineistossa vain 12 kertaa. Kyseinen diftongi esiintyy pelkästään *euro-* ja *seuraava-*lekseemien eri muodoissa. Aittokoski ja Lipponen huomaavat omissa tutkielmissaan, että sana *euro* redusoituu voimakkaammin kuin muut *eu*-diftongin sisältämät sanat (Lipponen 2014: 39; Aittokoski 49).

Tässä tutkimuksessa ei ole havaittavissa *euro*-sanassa muusta aineistosta poikkeavaa reduktiota. Tytöt käyttävät yleiskielistä muotoa, mutta pojista ainoastaan Juhon puheessa esiintyvä *euro*-sana esiintyy sekä yleiskielisenä että redusoituneena.

3.6. Muut diftongit

Tähän lukuun olen koonnut ne diftongit, jotka diftonginreduktion vahvimmillä esiintymisalueilla redusoituvat, mutta jotka esiintyvät aineistossani yleiskielisinä tai joilla on vain yksi redusoitunut muoto. Näin pystyn vertaamaan saatuja tuloksia aiemmin tehtyihin tutkimuksiin, joissa tarkastelun kohteena ovat olleet kaikki mahdollisesti redusoituvat diftongit.

Aineistossani esiintyy myös *ei*-diftongi 402 kertaa (pojilla 205 ja tytöillä 197 kertaa), *öy*-diftongi 5 kertaa (pojilla 3 ja tytöillä 2 kertaa), *ey*-diftongi kerran (pojilla) ja *ou*-diftongi 74 kertaa (pojilla 31 ja tytöillä 43 kertaa). Diftongeilla *ei* ja *ey* on yksi heikosti redusoitunut muoto (ks. esimerkit 34 ja 35), muilla diftongeilla kaikki muodot ovat yleiskielisiä. *ei*-diftongi esiintyy useimmin omana *ei*-lekseeminään, jota aineistossa esiintyy 214 kertaa.

3.6. Kokoavia huomioita aineistosta

Tässä alaluvussa tarkastelen sekä redusoitumista koko aineistossa että sukupuolittaisia eroja. Lisäksi vertaan idiolektejä keskenään ja pohdin syitä reduktion vaihtelulle.

Taulukkoon 11 olen koonnut kaikkien aineistossa esiintyvien diftongien esiintymät ja eri reduktioasteiden suhteelliset osuudet.

TAULUKKO 11. Aineistossa esiintyvien diftongien redusoituminen.

	ei reduktiota		heikko reduktio		selvä reduktio		yhteensä f
	f	%	f	%	f	%	
<i>ai</i>	253	47,1 %	244	45,4 %	40	7,5 %	537
<i>ei</i>	401	99,8 %	1	0,2 %	0	0 %	402
<i>oi</i>	109	55,9 %	73	37,4 %	13	6,7 %	195
<i>ou</i>	74	100 %	0	0 %	0	0 %	74
<i>äi</i>	37	52,1 %	25	35,2 %	9	12,7 %	71
<i>äy</i>	22		26		12		60
<i>au</i>	12		18		14		44
<i>öi</i>	4		11		2		17
<i>eu</i>	7		2		3		12
<i>öy</i>	5		0		0		5
<i>ey</i>	0		1		0		1
yhteensä f	924	65,2 %	401	28,3 %	93	6,5 %	1418

Taulukosta 11 käy ilmi, että tutkimistani diftongeista on yleiskielisiä noin 65 %. Koko aineistossa osittain redusoituneita on 28 % ja selvästi redusoituneita muotoja on 7 %. Yhteensä osin ja selvästi redusoituneet tapaukset muodostavat jopa 35 % kaikista esiintymistä. Tämän perusteella diftonginreduktio onkin nykyään huomattavasti yleisempää kuin aiemmin tehdyt tutkimukset ovat osoittaneet (ks. luku 1.1.). Mainittakoon, että Lipponen tutkimassa Nilsin nuorten puhekielessä diftongit redusoituivat 65-prosenttisesti (Lipponen 2014: 63) ja savolaismurteiden reuna-alueella sijaitsevan Pyhäjärven nuorten puhekielessä diftongit redusoituivat 37-prosenttisesti (Aittokoski 2011: 36). Diftongit, joissa ei oululaisnuorten puheessa ollut juuri lainkaan reduktiota (*ei-*, *ey-*, *öy-* ja *ou-*diftongit), esiintyivät Nilsissä useimmiten redusoituneina tai jopa monoftongiutuneina (Lipponen 2014: 29).

Tyypillistä oululaisnuorten puhekielelle on se, että reduktiota esiintyy lievänä tai selvänä vain tietyissä diftongeissa. Herkimmin redusoituva diftongi on *ai*-diftongi, joka tässä aineistossa redusoituu noin 53-prosenttisesti, pojilla jopa yli 80-prosenttisesti (ks. taulukko 3). Seuraavaksi herkimmin redusoituvat *oi-* ja *äi*-diftongit, jotka redusoituvat keskimäärin lähes 50-prosenttisesti. Myös *öi-*, *au-* ja *eu-* ja *äy*-diftongeilla on useita redusoituneita

esiintymiä. Ilmiön ulkopuolelle jäävät lähes täysin *ei-*, *öy-* ja *ou-*diftongit. *ey-*diftongilla on aineistossa vain yksi esiintymä, joten sen redusoitumisherkyttä ei tässä tutkimuksessa pysty arvioimaan.

Vaihtelu sukupuolten välillä on suurta. Taulukoihin 12 ja 13 olen koonnut sekä poikien että tyttöjen diftongiesiintymät ja niiden redusoitumisprosentit.

TAULUKKO 12. Poikien käyttämien diftongien esiintymät ja niiden redusoitumisasteet.

poikien aineisto	f	%
yleiskieliset	324	45,3 %
osittain redusoituneet	304	42,5 %
selvästi redusoituneet	87	12,2 %
yhteensä	715	100 %

TAULUKKO 13. Tyttöjen käyttämien diftongien esiintymät ja niiden redusoitumisasteet.

tyttöjen aineisto	f	%
yleiskieliset	600	85,3 %
osittain redusoituneet	97	13,8 %
selvästi redusoituneet	6	0,9 %
yhteensä	703	100 %

Taulukot 12 ja 13 havainnollistavat sen, kuinka suuri ero on tyttöjen ja poikien käyttämällä diftonginreduktiolla. Poikien puheessa redusoituu osittain tai vahvasti jopa yli 55 % diftongeista. Tytöillä sen sijaan 85 % diftongeista on yleiskielisiä, 14 % heikosti redusoituneita ja hyvin pieni osa (alle 1 %) selvästi redusoituneita lähinnä leksikaalistumisissa. Tyttöjen puheessa diftonginreduktio on siis huomattavasti labiilimpaa kuin pojilla.

Seuraavaksi tarkastelen idiolekteittaista variaatiota. Taulukosta 14 näkyy kunkin informantin diftongitapaukset ja se, kuinka moni niistä esiintyy heikosti tai selvästi redusoituneena.

TAULUKKO 14. Informanttien tuottamat diftongit ja diftongien reduktion aste.

	ei reduktiota		heikko reduktio		selvä reduktio		yhteensä f
	f	%	f	%	f	%	
Niko	48	48,5 %	46	46,5 %	5	5,0 %	99
Jere	135	51,0 %	101	38,1 %	29	10,9 %	265
Eetu	66	39,8 %	78	47,0 %	22	13,2 %	166
Juho	75	40,5 %	79	42,7 %	31	16,8 %	185
Sara	196	93,3 %	14	6,7 %	0	0 %	210
Viivi	183	89,3 %	16	7,8 %	6	2,9 %	205
Emma	86	74,1 %	30	25,9 %	0	0 %	116
Anni	135	78,5 %	37	21,5 %	0	0 %	172

Poikien väliset erot reduktion esiintymisessä eivät ole suuria. Eniten redusoituneita muotoja esiintyy Eetulla ja Juholla, joiden diftongeista redusoituu noin 60 %. Heidän puheessaan on myös selvästi redusoituneita muotoja eniten. Jerellä ja Nikolla yleiskielisiä muotoja on noin puolet, mutta Nikon tuloksien luotettavuutta heikentää diftongien vähäiset esiintymät (99 kpl). Pojista puheliain on Jere, jonka aineisto sisältää 265 diftongia. Jere on tähän tutkimukseen osallistuvista informanteista ainoa, joka käyttää myös diftongeista *ey* ja *ei* heikosti redusoituneita muotoja:

(32) *se o aena haoska ku se sanoo että enkö mä oo aika **reilu** opettaja tällanen rento. ja sitte ku joku puhuu ni se heti vaihtaa sen paikkaa suurin piirtein* (Jere)

(33) *— tai **tervèstietoa** opettaa myös ja mu äeti on semmosella —* (Jere)

Tyttöjen puheesta puuttuvat vahvasti redusoituneet muodot lähes kokonaan. Ainoastaan Viivi käyttää niitä sanoissa *Maekkula*, *haoskaa*, *äeti* ja *kaekista*. Saralla ja Viivillä myös heikon reduktion käyttö on vähäistä (6–7 %). Emmalla ja Annilla on enemmän heikosti redusoituneita muotoja, mutta suurin osa niistä on *ai*-diftongissa, minkä reduktioasteen tulkinnan koin hankalimpana (ks. luku 1.2.)

Tämä tutkimus ei osoita eroa lukioon ja ammattikouluun hakeutuvien nuorten diftonginreduktion käytössä, vaikka monet tutkimukset sitä osoittavatkin (esim. Makkonen 1997: 81–88). Pojista Juho ja Niko aikovat lukioon, mutta heidän puheessaan heikosti tai vahvasti redusoituneita muotoja on noin yhtä paljon kuin ammattikouluun aikovilla Eetulla ja Jerellä. Tytöistä Sara ja Viivi ovat aika varmoja lukioon menosta, kun taas Emma ja

Anni eivät keskustele tulevaisuudensuunnitelmista, mikä on harmillista, koska heillä heikkoa reduktiota on selvästi enemmän kuin Saralla ja Viivillä (molemmilla yli 20 %).

Koska tutkimusaineistoni on varsin pieni ja eräiden diftongien esiintymät vähäisiä, ovat analyysini perusteella tehdyt yleistykset varovaisia. Näyttää kuitenkin siltä, että oululaisnuorten diftonginreduktio vahvistuu leksikaalistumissa myös niillä, joilla reduktion käyttö on muuten vähäistä. Tällaisia leksikaalistumia ovat esimerkiksi substantiivin *äiti* redusoituneet muodot *äiti* ja *äeti* sekä erisnimen *Maikkula* selvä redusoituminen (*Maekkkula*). Aineiston perusteella en pysty osoittamaan mitään erityistä syytä redusoituville muodoille. Variaatio reduktion käytössä on suurta. Informantit voivat käyttää yhdessä lausumassa samasta diftongista sekä yleiskielisiä, heikosti redusoituneita että vahvasti redusoituneita muotoja. Päivittely ja affekti näyttävät vahvistavan reduktiota myös tässä tutkimuksessa. Tallenteita kuunnellessani tein havainnon, että Viivin puhenopeuden kiihtyessä oli kuultavissa hienoista diftongien redusoitumista. Tosin nopea puhe hankaloitti reduktion havaitsemista, mikä puolestaan entisestään vaikeutti analyysiäni.

4. PÄÄTÄNTÖ

Olen tutkinut kandidaatintutkielmassani oululaisnuorten puhekielen diftonginreduktiota. Tutkimukseni paikkaa sitä aukkoa, joka on jo jonkin aikaa ollut Oulun murteen itäistymisen tutkimuksessa. Halusin tutkimusaineistokseni mahdollisimman tuoreen aineiston, joten päädyin hankkimaan aineiston itse tallentamalla yhdeksäsluokkalaisten käymiä parikeskusteluita.

Tutkimuskysymykseni ovat olleet seuraavat:

- Esiintyykö nuorten puheessa diftonginreduktiota ja jos esiintyy, missä määrin?
- Millaisia eroja reduktion käytöllä on sukupuolten välillä?
- Millaiset tekijät vaikuttavat reduktion käyttöön?

Tutkimukseni perusteella diftonginreduktio on varsin yleinen piirre oululaisnuorten puhekielessä. Keskimäärin diftongit redusoituvat jonkin verran tai vahvasti 35 prosentissa tapauksista, vaikka ero sukupuolten ja idiolektien välillä on suurta. Poikien puhekielessä on redusoituvia muotoja jopa 55 %, kun taas tytöillä noin 15 %. Koska aineistoni on pieni, ei kaikkien redusoituvien diftongien redusoimisherkkyyttä pysty arvioimaan. Eniten redusoituneita esiintymiä on *ai-* ja *oi-*diftongeilla, joista keskimäärin redusoituu noin puolet (*ai-*diftongi 53 % ja *oi-*diftongi 44 %).

Reduktion vaihtelu on suurta. Näin pienen aineiston perusteella en pysty löytämään syitä idiolektien väliseen tai sisäiseen vaihteluun. Jonkin verran reduktiota lisäävät leksikaalistumat ja affektin vaikutus. Vaikka aineistoni on pieni, kertoo se mielestäni sen, että oululaisten diftonginreduktiossa riittää vielä paljon tutkittavaa. Kandidaatintutkielmaani laajemmalla otannalla ja perusteellisemmalla analyysillä saataisiin aiheesta myös varmempaa tietoa. Tutkimukseni perusteella voi myös uudestaan pohtia sitä, onko diftonginreduktio sittenkään kartettava ja leimautunut puhekielen piirre vai elävä paikallisuus, jossa on havaittavissa myös ekspansiivisiä piirteitä.

Tutkielmani edistyessä jäin pohtimaan sitä, kuinka paljon keskustelukumppani vaikuttaa reduktioon. Millainen olisi reduktio, jos keskustelussa olisi mukana sekä tyttöjä että poikia? Jäin pohtimaan myös sitä, että eri diftongien "houkuttelevuus" olisi ollut tarpeen. Näin olisi saatu mahdollisesti enemmän esiintymiä niille diftongeille, joitten kohdalta

aineisto jäi pieneksi. Houkuttelu voisi olla mahdollista esimerkiksi antamalla keskustelunaiheiksi sanoja, joissa esiintyy *ey-*, *äy-*, *au-* ja *öi-*diftongit. Näin esiintymiä tulisi enemmän ja tulokset pystyttäisiin esittämään prosentteina. Suunnitelmissani onkin jatkaa Oulun murteen itäistymisen tutkimusta pro gradu -tutkielmassani.

LÄHTEET

Aineisto:

Oululaisten nuorten puhekielen nauhoitukset vuonna 2017. Nauhat ONA MURRE 2706_2 - ONA MURRE 2708_1. Nauhoittanut syyskuussa 2017 Päivi Tolonen. Säilytteillä Oulun nauhoitearkistossa Oulun yliopistossa.

Kirjallisuus:

- AITTOKOSKI, TANJA 2011: *Diftongin reduktio ja geminaatio erään pyhäjärvisistä nuorista koostuvan ryhmän puhekielessä*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuden laitos.
- CHAMBERS, J. K. 1995: *Sociolinguistics theory: linguistic variation and its social significance*. Language in society 22. Oxford: Blackwell.
- HAAPASALO, MINNA 1994: *Mää tekkiin tuota, oikeestaan seleväksi, et misä se kaappi niinku seisoo. Oulun puhekielen sukupuolivariaatiosta*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen laitos.
- HEIKKINEN, ANNIKA 1992: *Lapinlahden murteen säilymisestä eri ikäpolvilla*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos.
- ITKONEN, TERHO 1972: *Kuoreveden ja Keuruun murretta: tekstejä ja sandhiseikkojen tarkastelua*. Helsinki. SKS.
- LABOV, WILLIAM 1972: *Sociolinguistics patterns*. Philadelphia, Pa: University of Pennsylvania Press.
- LAPPALAINEN, HANNA 2001: Sosiolingvistinen katsaus suomalaisnuorten nykypuhekieleen ja sen tutkimukseen. *Virittäjä* 105. s. 74 –101.
- LAPPALAINEN, HANNA 2004: *Variaatio ja sen funktiot: erään sosiaalisen verkoston jäsenten kielellisen variaation ja vuorovaikutuksen tarkastelua*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 964. Helsinki.
- LIPPONEN, MARTTA 2014: *Diftonginreduktio nilsiäisnuorten puhekielessä*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- MANTILA, HARRI & PÄÄKKÖNEN, MATTI 2010: *Oulun seudun murteen vokaalisto. Historia, muutos ja variaatio*. Suomi 198. Helsinki: SKS.
- KANANEN, TERTTU 1994: *Kyllä mää piän itteäni täytenä oululaisena*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen laitos.

- KAUPPINEN, KATI 2016: *Diftonginreduktio ja kin-liitepartikkeli Iisalmen murteessa*. Suomen kielen kandidaatintutkielma. Oulun yliopisto.
- KETTUNEN, LAURI 1940a. *Suomen murteet III A. Murrekartasto*. Helsinki: SKS.
- KETTUNEN, LAURI 1940b: *Suomen murteet. III B. Selityksiä murrekartastoon*. Helsinki: SKS.
- KROOK, KRISTINA 1999: *Ensi tavun ie- yö- ja uo-diftongien avartuminen suomen murteissa*. Turun yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 62. Turku.
- MAKKONEN, SEIJA 1997: *Ee tiällä nyt pelekkee savvoo puhuta*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- KUNNAS, NIINA 2007: *Miten muuttuu runokyllien kieli: reaaliaikatu tutkimus jälkitavujen A-loppuisten vokaalijonojen variaatiosta vienalaismurteissa*. Acta Universitatis Ouluensis 78. Oulun yliopisto.
- KURKI, TOMMI 2005: *Yksilön ja ryhmän kielen reaaliaikainen muuttuminen: kielenmuutosten seuraamisesta ja niiden tarkastelussa käytettävistä menetelmistä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1036. Turun yliopisto. Helsinki.
- MIELIKÄINEN, AILA 1981: *Etelä-Savon murteiden äännehistoria I. Konsonantit*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 375. Helsinki.
- MIELIKÄINEN, AILA 1994: *Etelä-Savon murteiden äännehistoria. 2, Vokaalit*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 599. Helsinki.
- MUSTANOJA, LIISA 2011: *Idiolekti ja sen muuttuminen: reaaliaikatu tutkimus Tampereen puhekielestä*. Acta Universitatis Tampereensis 1605. Tampere.
- NUPPONEN, ANNE-MARIA 2011: *"Savon murre" savolaiskorvin: kansa murteen havainnoijana*. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Education, Humanities and Theology 11. Joensuu: University of Eastern Finland.
- NUOLIJÄRVI, PIRKKO 1986: *Kolmannen sukupolven kieli. Helsinkiin muuttaneiden suurten ikäluokkien eteläpohjalaisten ja pohjoissavolaisten kielellinen sopeutuminen*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 436. Helsinki: SKS.
- NUOLIJÄRVI, PIRKKO 2000: Sosiolingvistiikka kielentutkimuksen kentässä. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.) *Kieli, diskurssi & yhteisö* s. 13–38. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä 2. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, soveltavan kielentutkimuksen keskus.

- NUOLIJÄRVI, PIRKKO – SORJONEN, MARJA-LEENA 2005: *Miten kuvata muutosta? Puhutun kielen tutkimuksen lähtökohtia murteen seuruuhankkeen pohjalta*. Helsinki: KKTK.
- PAJARINEN, JAANA 1995: *Liperin murre vuonna 1990. Muuttuuko Kivenpyörittäjienkin kieli?* Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- PALANDER, MARJATTA 2005: *Lapsuudesta keski-ikään. Seuruututkimus itäsavolaisen yksilömurteen kehityksestä*. Helsinki: SKS.
- PAUNONEN, HEIKKI 1991: *Till en ny inledning av de finska dialekterna*. Fenno-Ugrica Suecana 10. s. 75 – 95. Finska Institutionen. Stockholms Universitet.
- PAUNONEN, HEIKKI 1995 [1982]: *Suomen kieli Helsingissä. Huomioita Helsingin puhekielen historiallisesta taustasta ja nykyvariaatiosta*. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- PÄÄKKÖNEN, MATTI 1994: *Oulun seudun murrekirja*. Helsinki: SKS.
- PÄÄKKÖNEN, MATTI 1971: *Oulun seudun murteen äännehistoria I. Sanansisäiset klusiilit astevaihtelusuhteineen*. Helsinki: SKS.
- Väestökisterikeskus 2003: Sara ja Eetu suosikkinimet vuonna 2002. <http://www.vaestokisterikeskus.fi> (27.11.2017)

LIITE

AIHEITA PARIKESKUSTELUN TUEKSI

Ammatinvalinta:

Mihin aiot lähteä opiskelemaan peruskoulun jälkeen?

Mitkä ammatit kiinnostavat sinua? Miksi?

Mikä ala tai ammatti sinua ei kiinnosta lainkaan?

Mitkä oppiaineet ovat olleet peruskoulussa mukavimpia?

Vaikuttavatko kavereiden valinnat omiin tulevaisuuden suunnitelmiin?

Koulun ja harrastusten yhteensovittaminen:

Mitä sinä harrastat?

Mikä harrastamisessa on mukavinta?

Häiritsevätkö harrastukset koulunkäyntiäsi?

Haaveiletko jostakin harrastuksesta, jota et jostain syystä ole päässyt vielä kokeilemaan? Miksi?

Koulunkäynti ja raha:

Mihin sinä tarvitset rahaa?

Mistä saat rahaa?

Mikä olisi mielestäsi sopiva summa ikäisellesi esim. viikkorahaksi?

Oletko ollut kesätyössä? Jos olet, niin millaisessa?

Kokemukset yläkouluvuosista:

Muistatko ensimmäisen päiväsi yläkoulussa?

Kuinka tärkeitä kaverisuhteet ovat sinulle?

Miten olet viihtynyt luokassasi?

Mikä on ollut parasta yläkouluvuosina?

Televisio ja sosiaalinen media:

Mitä sosiaalista mediaa käytät eniten?

Seuraatko televisiosta jotain ohjelmaa säännöllisesti? Miksi?

Millaisia ohjelmia et halua katsoa televisiosta? Miksi et pidä sellaisista ohjelmista?

